

ZÁVOCZKI ADRIENN

*Kataszteri mérnökök az I. világháborúban: Kollányi Boldizsár**

Az első világháború az élet minden területén, így az országos kataszteri felmérési munkálatokban is fennakadást eredményezett. A *Kataszteri Közlöny* az 1914. évi utolsó számában már sajnálattal tudatta előfizetőivel, hogy a háború a szerkesztőségre is nagy terhet rótt, mert az előfizetőkön kívül a munkatársak közül is sokan bevonultak a hadseregbe. Ezáltal nemcsak az anyagi támogatása csökkent a folyóiratnak, hanem az alkalmazottainak

száma is, így arra kényszerültek, hogy kéthavonta két – a korábbiaknál kisebb terjedelmű – számmal jelenjenek meg.¹

A szerkesztőség – tekintve, hogy a „nagy háborúba” sok kataszteri mérnök vonult be önként vagy kötelezettségből – arra vállalkozott, hogy mindegyikükről a lehető legtöbb információt tudassa olvasóival, így a hozzátartozók megközelítőleg pontos értesülésekkel rendelkezhetnek szeretteik hollétéről, állapotáról, kitüntetéséről, áthelyezéseiről. Arról azonban, hogy a mérnököket pontosan milyen katonai feladatokra osztották be, a *Kataszteri Közlöny* nem szolgáltatott információt. Erre következtetni csupán az egyes személyek halálhírét, kitüntetését, fogságba esését, sebesülését közlő rövid sorokból lehet, ugyanis néhány esetben a folyóirat megjegyezte, hogy: „hősi halált halt a királyért és hazáért” vagy „Isonzó menti csatáján [...] fejlövés által súlyosan megsebesülve [...] hősi halált halt”, illetve „ellenséggel szemben vitéz magatartásáért a legfelsőbb dicséret tudtul adassék.”² Ezekből a tömör információkból kiderül, hogy a fronton szolgálatot teljesítő mérnökök nemcsak a szakértelmükkel segítették a háború előmenetelét, hanem fegyveres szolgálatban vettek részt, mint pl. Kollányi Boldizsár és Hollop János.

A *Kataszteri Közlöny* a háború második évében, 1915-ben felhívást intézett az olvasókhoz, hogy az elhalálozott mérnökök emlékére fotóalbumot készítenének és az ehhez szükséges fényképeket a családtagok biztosítsák. Arról, hogy végül az album megjelent-e, nincs információ, de a kezdeményezés jól mutatja a szerkesztőség igyekeztét egykori kollégáik emlékének megőrzésére.³

XXIII. évfolyam. 8. sz. Megjelenik minden hónapban. Pozsony, 1914. augusztus.

KATASZTERI KÖZLÖNY

SAKLAP

a kataszteri felmérés, telekhányi betétszerkesztés és birtokrendezés köréből.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Pozsony, Országház, hova a lapot illető minden közlemény, valamint előfizetési pénzek is küldendők. Kéziratok vissza nem adandók.	Felolvasó szerkesztő és kiadó: GÁNÓCZY SÁNDOR felm. felügyelő.	Előfizetési árak: 1 évre 8 kor. 1/2 évre " 4 kor. 1/4 évre " 2 kor.
--	---	--

Inter arma!

Sűrű sötét köd ereszkedett a látóhatárra.
Megtelt a levegő fojtó párákkal.
Ez a felhőkké tornyosult sűrű köd, ez a minden életet kioltani látszó, fojtogató pára évek óta fekszik hazánk nemzetgazdaságának levegőjén.
Megakasztott minden fejlődési processust.
Éreztük, láttuk, tapasztaltuk, hogy előrehaladni alig tudunk, inkább csak a régi alkotások roncsain élődünk.
Meg voltunk győződve róla, hogy ebben az országban már mindenki csak magának dolgozik; másokkal, közérdekkel, legfőképp a nemzeti vagyonnal, a nemzeti vagyonsodás alkotó tényezőivel alig törődik valaki, vagy alig egy néhány ember.
Minduntalan csak azt hallottuk, hogy a pénzzel takarékoskodni kell!
Ha arról volt szó, hogy a nemzet napszámái napról napra súlyosbodó megélhetési viszonyok közt kedvezőbb sorsban részesíttessenek, a válasz az volt: „Takarékoskodni kell a pénzzel. Majd holnap.”
A hónapból hónapok, ezekből esztendőket lettek. A helyzet egyre súlyosbodott.
Ha arról volt szó, hogy valami új, valami üdvös, a réginitől jobb, gyorsabban célhoz vezető intézmény létesíttessék, a nemzeti vagyonsodás eszközeinek fejlesztésére: a rideg válasz legtöbbször ez volt: „Nincs pénz!”
Es ez így ment évről-évre. A helyzet egyre rosszabbodott. Meg voltunk róla győződve, hogy — rajtunk kívül — mindenki összeesküdött az ország nemzetgazdaságának tönkretételére.

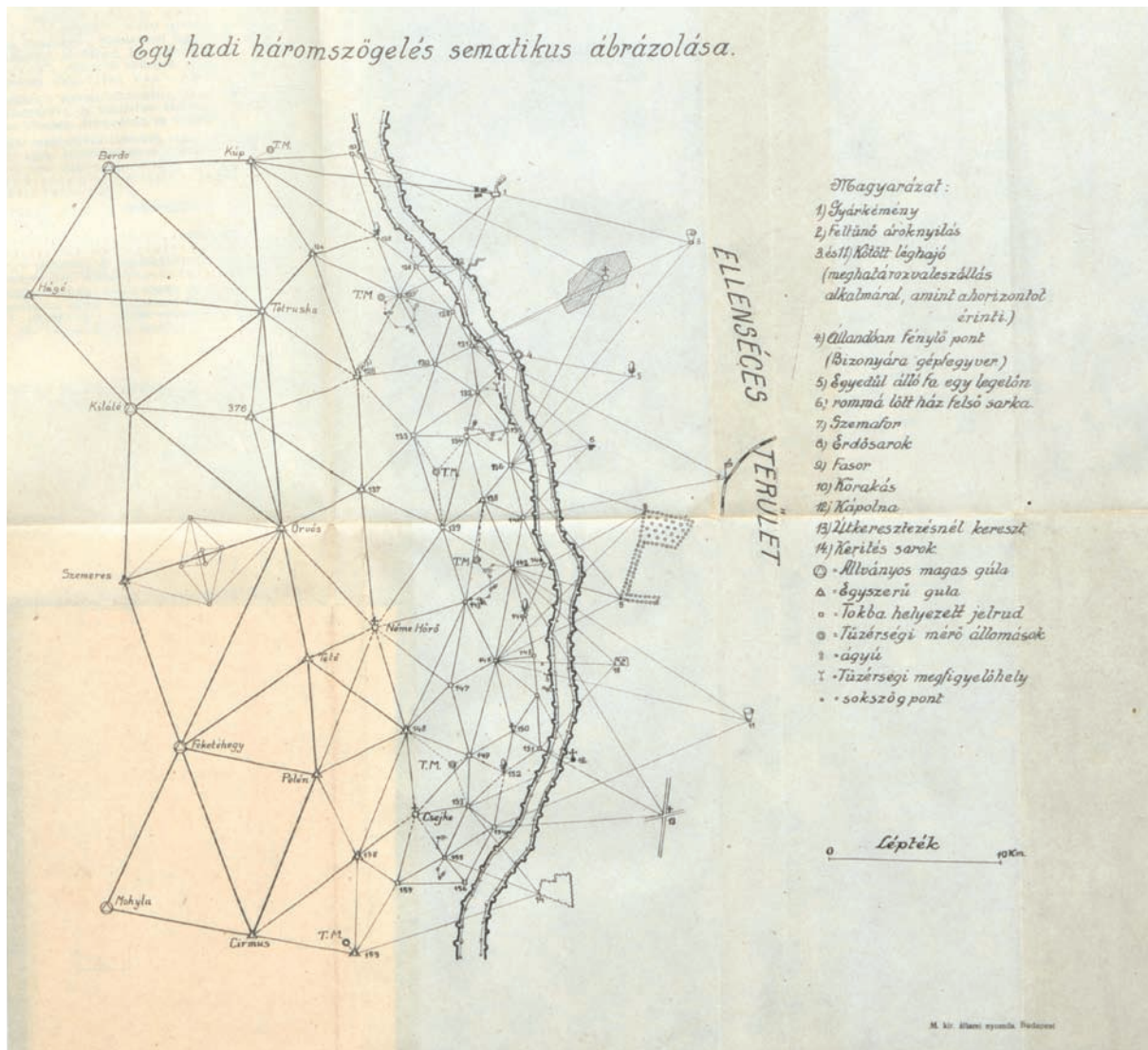
* A *Kataszteri Közlöny* 1914. augusztusi száma, amelynek vezércikke a háborút köszönti

* Készült az OTKA K 105 886 kutatási pályázat támogatásával.

¹ Előfizetési felhívás. *Kataszteri Közlöny* (= KK), 23. (1914) 12:334–335.

² Személyi hírek. KK, 24. (1915) 11–12:216.; Személyi hírek. KK, 25. (1916) 11–12:193–194.

³ Személyi hírek. KK, 24. (1915) 11–12:217–218.

■ Fasching Antal: *Felmérések és térképészet a háborúban* című előadásának melléklete. *Kataszteri Közlöny*, 27. (1918) 1–2:15–17.

Az első világháború szükségletei miatt állították fel a hadifelmérés szervezetét és a népfelkelő mérnöki tiszti intézményt. A hadifelmérés a Német Császárságban már az 1914. évi mozgósításkor megalakult és a katonák segítségére volt a háború során, például várostromok alkalmával. A *Kataszteri Közlöny* tételesen be is számolt a hadi szolgálatra bevonult német földmérők sorsáról, ugyanúgy, ahogy a magyar mérnökök esetében is tette. Az Osztrák–Magyar Monarchiában 1915-ben életre hívott hadifelmérés egyik legfontosabb feladata a háromszögelés volt. Ennek alapján a mérnökök térképeket rajzoltak, ami által a tü-

zerek pontosabb belövéseket hajthattak végre az ellenség vonalai mögé.

A különböző méretarányban elkészült térképekhez az adatokat többek között a repülőosztatok és a csapatok jelentéseiből, valamint a beküldött vázrajzokból lehetett megszerezni. Szükség volt azonban még a terepen végzett bemérésekre is, főleg az ellenség területén minél több pont meghatározására, amely életveszélyes munka volt a háromszögelők számára. A kataszteri mérnökök fronton végzett háromszögelési munkálatairól részletesen is beszámolt Szova György kataszteri mérnök, tartalékos főhadnagy *A trigonometriai há-*

romszögelés és magasságmérés a haditechnika szolgálatában című tanulmányában.⁴ Írásában ábrák segítségével is szemléltette a harctéren folytatott mérési munkálatoknál alkalmazott eljárás lényegét.⁵ A mérnökök és más polgári személyek, akik vállalták a katonai szolgálatot, nyugdíjba vonuláskor kérhették a hadiévek beszámítását a szolgálati időbe.

A népfelkelő mérnöki tisztii intézmény az 1914-ben, a hadsereg mozgósításakor megalakult magyar királyi népfelkelés szervezetének állományába tartozott és polgári személyeket tömörített magában, így kerülhettek oda besorozáskor a kataszteri mérnökök. Jogállásuk megegyezett a hivatásos katonákéval, amelynek különösen fogságba eséskor láthatták némi előnyét, mert ugyanazon jogok illették meg őket is. A dualizmus idején a népfelkelésről az 1868. évi XLII. törvénycikk és az 1886. évi XX. törvénycikk rendelkezett, amelyek megállapították az önkéntesekből kialakított szervezet tagjaira vonatkozó jogszabályokat. A mozgósítás és a feloszlítás az uralkodó parancsára történt fenyegető vagy már kirobbant háború esetén annak tartalmára, és olyan mértékben, amelyet a honvédelem érdekei megkívántak. A felmerülő költségeket a közös hadügyminisztériumi tárcából fedezték, a törvények – amelyek minden 19 és 42 év közötti polgári foglalkozású férfire vonatkoztak – végrehajtásával pedig a honvédelmi miniszter volt megbízva. A népfelkelés legfőbb feladata a honvéd-

sereg támogatása volt oly módon, hogy minél jobban megkárosítsák az ellenség haderejét, biztosítsák a közlekedésre használt útvonalakat és előkészítsék a harcteret a sereg számára.⁶

A háború első évében az országos kataszteri felmérés állományából 365 fő vonult hadba, ami a teljes személyzet közel 50%-át jelentette. Ez a szám 1915-ben 410 főre emelkedett. Az elhunytak száma 1917-ig megközelítőleg 30 fő volt a *Kataszteri Közlöny* szerint, de sokan el is tűntek, illetve orosz vagy szerb fogságba estek. A csatatéren életüket vesztett mérnökök holttestét nem szállították haza, hanem az összecsapás után ott helyben temették el őket. Ezt az eljárást példázza Pirchner Rezső kataszteri mérnökségéd, póttartalékos esete, aki 1914 októberében esett el Galíciában és földi maradványait Turka közelében, a Kundisch nevű 668. számú magassági pontnál temették el. Hasonlóan jártak el Kormos Imre kataszteri mérnökségéd, tartalékos hadnagy esetében is, aki 1915 februárjában orosz fogságban hunyt el és Kaluga kormányzóságban temették el. Az esetek többségére igaz, hogy az eltűntekről vagy hadifogságba esettekről nem kaptak a nevükön kívül egyéb információt a lap szerkesztői, így nem tudni pontosan, hogy mi lett a sorsuk. A harctéren szolgálatot teljesítő egyének közül jó néhányat az uralkodó, Ferenc József, majd 1916-ban bekövetkezett halálát követően utóda, IV. Károly előléptetésben vagy kitüntetésben részesített.⁷

⁴ Szova György kataszteri mérnökségéd volt, amikor a frontra küldték. A cs. és kir. 72. számú gyalogezred kötelékében szolgált, tartalékos tiszthelyettesként vonult be és tartalékos főhadnagyként szerelt le. Az ellenséggel szemben tanúsított magatartásáért kitüntetésben részesült és megkapta az I. osztályú ezüst vitézségi érmet. A harcokban két alkalommal is megsebesült 1915 folyamán. 1917-ben kataszteri mérnökké léptették elő. meghagyva őt állomáshelyén, a m. kir. 6. számú felmérési felügyelőségénél Pozsonyban, amelynek működési köre Zala vármegyében volt. Személyi hírek. KK, 24. (1915) 5–6:116., 9–10:183.; Személyi hírek. KK, 26. (1917) 5–6:124.; *Magyarország tisztii cím- és névtára*, Bp., 1917:256.; Személyi hírek. *Pénzügyi Közlöny* (= PK), 44. (1917) 29:927.

⁵ SZOVA GYÖRGY: A trigonometriai háromszögelés és magasságmérés a haditechnika szolgálatában. KK, 27. (1918) 1–2:1–11.; Vegyesek. KK, 25. (1916) 3–4:72–73., 5–6:92–93.; JANKÓ ANNAMÁRIA: Az első világháborúban használt topográfiai térképek. *Hadtörténelmi Közlemények* (= HK), 127. (2014) 3:785.

⁶ BALLA TIBOR: A militarista birodalom mítosza. Az osztrák–magyar haderő az első világháború előestéjén. HK, 127. (2014) 3:628–631.; BALASSA IMRE: Az „egyes népfelkelők” hadi históriája. A m. kir. budapesti I. népfelkelő ezred. Bp., 1933. 8.; Az országos kataszteri felmérés a képviselőházban. KK, 26. (1917) 3–4:79.; www.1000ev.hu.

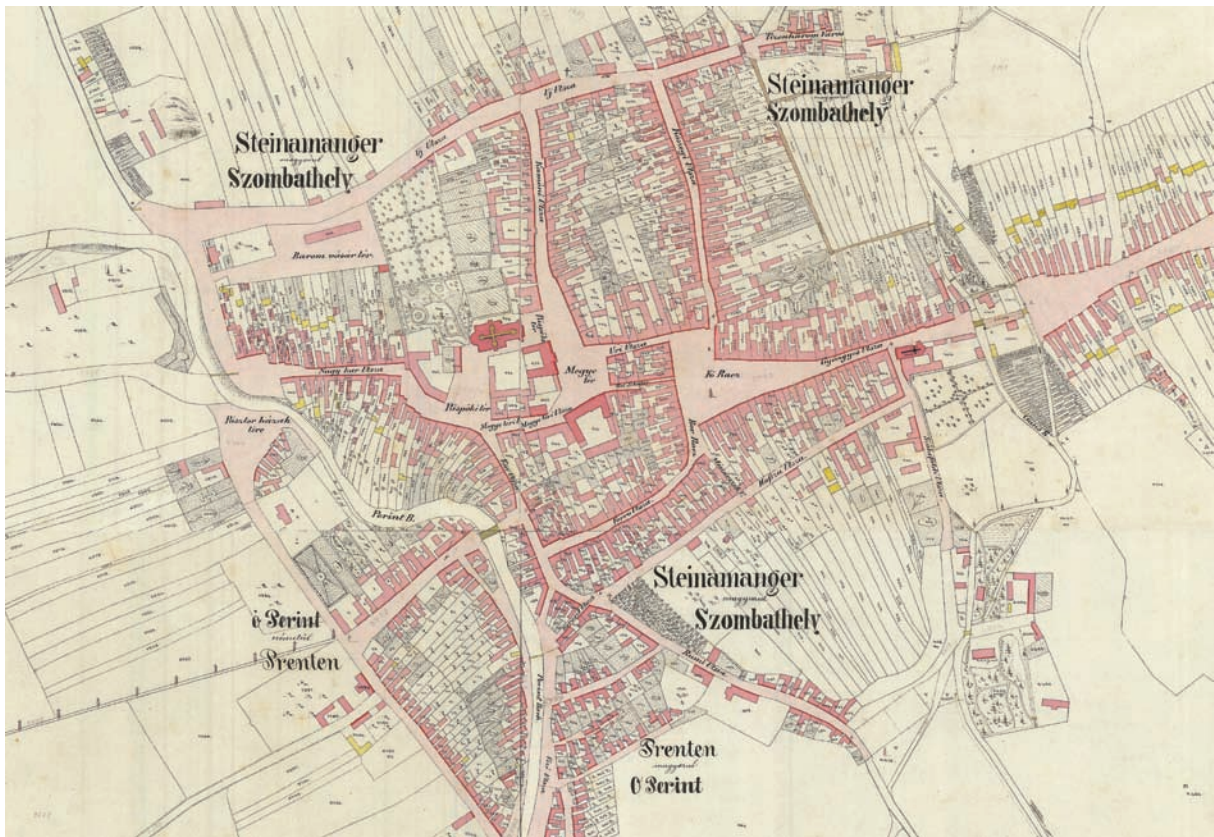
⁷ Személyi hírek. KK, 23. (1914) 10:294., 11:319.; Vegyesek. KK, 24. (1915) 5–6:116., A hadbavonult felmérési tisztviselők. KK, 24. (1915) 7–8:144–152., Személyi hírek. KK, 24. (1915) 9–10:182–183.; Személyi hírek. KK, 25. (1916) 1–2:32., 11–12:194.; Személyi hírek. KK, 26. (1917) 11–12:215.; Személyi hírek. KK, 27. (1918) 7–8:117.; Személyi hírek. KK, 24. (1915) 3–4:85.

Kollányi Boldizsár (1874–1921)

Általánosan elmondható, hogy a magyar közhangulat nem pártolta a háborút, és ez alól Kollányi Boldizsár sem volt kivétel annak ellenére, hogy önként jelentkezve mint népfelkelő mérnök vett részt a háborúban.

Kollányi 1874. március 15-én született Szombathelyen, római katolikus családban.⁸ Eredeti családneve Kápli, amelyet 1897-ben Kollányira magyarosított.⁹ Édesapja, Kápli Antal községi bírósági, édesanyja Fejes Terézia volt. 1894-ben Szombathelyen a kereskedelmi középiskola 3 osztályát

elvégezve megszerezte érettségi bizonyítványát. Tökéletesen írt és beszélt magyarul, jól németül és kevésbé románul. Középiskolai tanulmányai után hírlapírónak állt a *Vasvármegye* folyóiratnál és az egyik cikkével kapcsolatban belekeveredett egy rágalmozási perbe, aminek szerencsés végkimeneteléről a *Pesti Hírlap* is beszámolt.¹⁰ Egyes adatok szerint a Királyi József Műegyetemen szerzett mérnöki diplomát.¹¹ Hadkötelezettségének oly módon tett eleget, hogy 1895. október 1-jétől 1896. szeptember végéig a cs. és kir. 19. gyalogezrednél önkéntesként szolgált, majd több ízben (1897, 1899, 1902, 1904) 1-1 hó-

■ Kollányi Boldizsár szülővárosa, Szombathely kataszteri térképe, 1857 (MNL OL S 78. 207. téka, Szombathely 9.)

⁸ Születési hely nélkül, téves születési évet ad meg a *Magyar Életrajzi Lexikon* (= MÉL, I. Bp., 1967. 951.), és elsősorban íróként mutatja be őt. A születési év pontosítását Bakó Endre végezte el kutatásai során, vö. BAKÓ ENDRE: *Hajdú-Bihar megye irodalmi kalauza*. Debrecen, 1984. Téves berettyóújfalusi születést említ a Méliusz Juhász Péter Könyvtár 2014. évi évfordulónaptára (<http://www.meliusz.hu/tartalom/-/tartalom/2014/08/28/evfordulok-35229>). Kollányi életrajzi adatait kikutatta és közzétette: BAKÓ ENDRE: Kollányi Boldizsár arcképéhez. *Bihari Múzeum évkönyve*. IV–V. köt. Berettyóújfalu, 1986. 283–284. (= BAKÓ, 1986)

⁹ A hivatalos lapból. *Budapesti Hírlap* (= BH), 17. (1897) 216:11. A 72911/1897. számú belügyminisztériumi rendelet engedélyezte a névváltoztatást Kápli Boldizsár m. kir. földmérési növendék részére, aki Gorbolyfalván (Bihar vm.) született, és a kérelem idején Dsoszangurbesden (Bihar vm.) lakott. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL), Névváltoztatási katonok; a Magyar Családtörténet-kutatók Egyesülete (www.macse.hu) „Névváltoztatások” adattára alapján.

¹⁰ Törvénykezés. *Pesti Hírlap* (= PH), 16. (1894) 41:11–12.

¹¹ Az egyetemi végzettséget a MÉL említi, de a szolgálati törzslap nem tünteti fel ezt a végzettséget.

napos fegyvergyakorlaton vett rész és tartalékos tiszthelyettesi rangot szerzett.¹²

A fiatal mérnök Nagyváradon 1899. augusztus 3-án vette feleségül Bihary Margitot.¹³ Négy gyermekük született, az első, Erzsébet 1900. május 22-én, aki pár hónappal később elhunyt,¹⁴ majd Sándor Andor (1902. március 21.), Endre Béla (1904. május 20.) és Loránd/Lóránt Pál (Nagyvárad, 1908. április 6.).¹⁵ Első feleségét 1907 karácsonyán elhagyta, akitől 1909-ben elvált és Szabadkán újból megnősült, felesége, Fejér Adél azonban beteges alkat volt, néhány hónap múlva elhalálozott. Két évvel később, 1911. december 20-án újra házasságot kötött Bihary Margittal, aki mellett ezután már haláláig kitartott.¹⁶

Kollányi 1894. szeptember 13-án lépett az országos kataszteri felmérés szervezetébe mint ideiglenes felmérési díjnok a 4. felmérési helyszínelő felügyelőségénél Debrecenben, 1 Ft 50 krajcár napidíjjal. Egy évvel később, 1895. augusztus 16-tól felmérési növendékként a 8. számú felmérési felügyelőséghez került Nagyváradra.¹⁷ Ebben az évben (szeptember 15-én) tette le első hivatalos esküjét is. Béré évi 400 Ft segélydíjból és 240 Ft munkaátalányból állt. 1898-ban előléptették mérnöksegédnek és véglegesítették a kataszteri felmérés állományában. Ekkor került a IX. fizetési osztály 3. fokozatába, ahol már évente 500 Ft fizetés, 280 Ft átalány és 210 Ft lakpénz járt neki. 1901-től önállóan működő mérnöksegéd lett, 1905-ben pedig megkapta a mérnöki kinevezést, amivel fizetése évi 1600 koronára emelkedett.¹⁸

1909-ben a 7. számú felügyelőséghez került Nyitrára, de 1911-ben visszahelyezték Nagyváradra. Az ott dolgozók tevékenységi köre Békés és Bihar vármegyék részletes felmérésére,

mérnöki helyszínelésre és nyilvántartásra, illetve a telekkönyvi betétszerkesztésnél való közreműködésre terjedt ki. Kollányi készítette el Mezőberény község vizsgálati jegyzőkönyvét a helyszíni felmérések szabatoságáról 1913-ban. Mérnöki teljesítményéről felettesei kezdetben nem voltak túl jó véleménnyel, mert felületeseznek és közönyösnek tartották, a segédekkel keveset foglalkozott, munkája pedig nagy ellenőrzést igényelt, egy ízben még pénzbüntetést és fegyelmi dorgálást is kapott. Főnökei azonban a helyszíni és irodai teendőknél jól alkalmazhatónak találták, véleményük szerint jó felfogású, helyes ítélőképességű és kiterjedt szakképzettségű munkaerő volt kifogástalan magaviselettel. 1915-re a munkája és szorgalma, valamint a beosztott segédekhez való hozzáállása is javult.

Szolgálati és minősítési táblázat.

Név: *Kollányi Boldizsár*

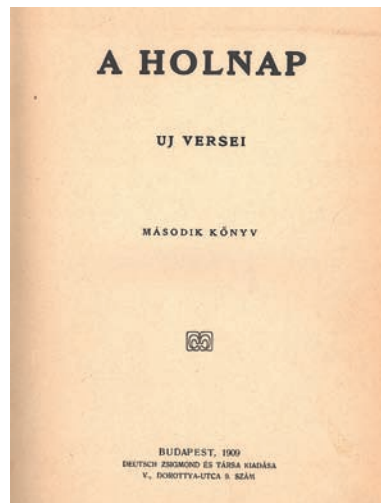
Szolgálati adatok		Minősítések	
Év	Hely	Év	Minőség
1894	Nagyvárad	1. osztály	1. osztály
1895	Nagyvárad	2. osztály	2. osztály
1896	Nagyvárad	3. osztály	3. osztály
1897	Nagyvárad	4. osztály	4. osztály
1898	Nagyvárad	5. osztály	5. osztály
1899	Nagyvárad	6. osztály	6. osztály
1900	Nagyvárad	7. osztály	7. osztály
1901	Nagyvárad	8. osztály	8. osztály
1902	Nagyvárad	9. osztály	9. osztály
1903	Nagyvárad	10. osztály	10. osztály
1904	Nagyvárad	11. osztály	11. osztály
1905	Nagyvárad	12. osztály	12. osztály
1906	Nagyvárad	13. osztály	13. osztály
1907	Nagyvárad	14. osztály	14. osztály
1908	Nagyvárad	15. osztály	15. osztály
1909	Nagyvárad	16. osztály	16. osztály
1910	Nagyvárad	17. osztály	17. osztály
1911	Nagyvárad	18. osztály	18. osztály
1912	Nagyvárad	19. osztály	19. osztály
1913	Nagyvárad	20. osztály	20. osztály
1914	Nagyvárad	21. osztály	21. osztály
1915	Nagyvárad	22. osztály	22. osztály
1916	Nagyvárad	23. osztály	23. osztály
1917	Nagyvárad	24. osztály	24. osztály
1918	Nagyvárad	25. osztály	25. osztály
1919	Nagyvárad	26. osztály	26. osztály
1920	Nagyvárad	27. osztály	27. osztály
1921	Nagyvárad	28. osztály	28. osztály
1922	Nagyvárad	29. osztály	29. osztály
1923	Nagyvárad	30. osztály	30. osztály
1924	Nagyvárad	31. osztály	31. osztály
1925	Nagyvárad	32. osztály	32. osztály
1926	Nagyvárad	33. osztály	33. osztály
1927	Nagyvárad	34. osztály	34. osztály
1928	Nagyvárad	35. osztály	35. osztály
1929	Nagyvárad	36. osztály	36. osztály
1930	Nagyvárad	37. osztály	37. osztály
1931	Nagyvárad	38. osztály	38. osztály
1932	Nagyvárad	39. osztály	39. osztály
1933	Nagyvárad	40. osztály	40. osztály
1934	Nagyvárad	41. osztály	41. osztály
1935	Nagyvárad	42. osztály	42. osztály
1936	Nagyvárad	43. osztály	43. osztály
1937	Nagyvárad	44. osztály	44. osztály
1938	Nagyvárad	45. osztály	45. osztály
1939	Nagyvárad	46. osztály	46. osztály
1940	Nagyvárad	47. osztály	47. osztály
1941	Nagyvárad	48. osztály	48. osztály
1942	Nagyvárad	49. osztály	49. osztály
1943	Nagyvárad	50. osztály	50. osztály
1944	Nagyvárad	51. osztály	51. osztály
1945	Nagyvárad	52. osztály	52. osztály
1946	Nagyvárad	53. osztály	53. osztály
1947	Nagyvárad	54. osztály	54. osztály
1948	Nagyvárad	55. osztály	55. osztály
1949	Nagyvárad	56. osztály	56. osztály
1950	Nagyvárad	57. osztály	57. osztály
1951	Nagyvárad	58. osztály	58. osztály
1952	Nagyvárad	59. osztály	59. osztály
1953	Nagyvárad	60. osztály	60. osztály
1954	Nagyvárad	61. osztály	61. osztály
1955	Nagyvárad	62. osztály	62. osztály
1956	Nagyvárad	63. osztály	63. osztály
1957	Nagyvárad	64. osztály	64. osztály
1958	Nagyvárad	65. osztály	65. osztály
1959	Nagyvárad	66. osztály	66. osztály
1960	Nagyvárad	67. osztály	67. osztály
1961	Nagyvárad	68. osztály	68. osztály
1962	Nagyvárad	69. osztály	69. osztály
1963	Nagyvárad	70. osztály	70. osztály
1964	Nagyvárad	71. osztály	71. osztály
1965	Nagyvárad	72. osztály	72. osztály
1966	Nagyvárad	73. osztály	73. osztály
1967	Nagyvárad	74. osztály	74. osztály
1968	Nagyvárad	75. osztály	75. osztály
1969	Nagyvárad	76. osztály	76. osztály
1970	Nagyvárad	77. osztály	77. osztály
1971	Nagyvárad	78. osztály	78. osztály
1972	Nagyvárad	79. osztály	79. osztály
1973	Nagyvárad	80. osztály	80. osztály
1974	Nagyvárad	81. osztály	81. osztály
1975	Nagyvárad	82. osztály	82. osztály
1976	Nagyvárad	83. osztály	83. osztály
1977	Nagyvárad	84. osztály	84. osztály
1978	Nagyvárad	85. osztály	85. osztály
1979	Nagyvárad	86. osztály	86. osztály
1980	Nagyvárad	87. osztály	87. osztály
1981	Nagyvárad	88. osztály	88. osztály
1982	Nagyvárad	89. osztály	89. osztály
1983	Nagyvárad	90. osztály	90. osztály
1984	Nagyvárad	91. osztály	91. osztály
1985	Nagyvárad	92. osztály	92. osztály
1986	Nagyvárad	93. osztály	93. osztály
1987	Nagyvárad	94. osztály	94. osztály
1988	Nagyvárad	95. osztály	95. osztály
1989	Nagyvárad	96. osztály	96. osztály
1990	Nagyvárad	97. osztály	97. osztály
1991	Nagyvárad	98. osztály	98. osztály
1992	Nagyvárad	99. osztály	99. osztály
1993	Nagyvárad	100. osztály	100. osztály
1994	Nagyvárad	101. osztály	101. osztály
1995	Nagyvárad	102. osztály	102. osztály
1996	Nagyvárad	103. osztály	103. osztály
1997	Nagyvárad	104. osztály	104. osztály
1998	Nagyvárad	105. osztály	105. osztály
1999	Nagyvárad	106. osztály	106. osztály
2000	Nagyvárad	107. osztály	107. osztály
2001	Nagyvárad	108. osztály	108. osztály
2002	Nagyvárad	109. osztály	109. osztály
2003	Nagyvárad	110. osztály	110. osztály
2004	Nagyvárad	111. osztály	111. osztály
2005	Nagyvárad	112. osztály	112. osztály
2006	Nagyvárad	113. osztály	113. osztály
2007	Nagyvárad	114. osztály	114. osztály
2008	Nagyvárad	115. osztály	115. osztály
2009	Nagyvárad	116. osztály	116. osztály
2010	Nagyvárad	117. osztály	117. osztály
2011	Nagyvárad	118. osztály	118. osztály
2012	Nagyvárad	119. osztály	119. osztály
2013	Nagyvárad	120. osztály	120. osztály
2014	Nagyvárad	121. osztály	121. osztály
2015	Nagyvárad	122. osztály	122. osztály
2016	Nagyvárad	123. osztály	123. osztály
2017	Nagyvárad	124. osztály	124. osztály
2018	Nagyvárad	125. osztály	125. osztály
2019	Nagyvárad	126. osztály	126. osztály
2020	Nagyvárad	127. osztály	127. osztály
2021	Nagyvárad	128. osztály	128. osztály
2022	Nagyvárad	129. osztály	129. osztály
2023	Nagyvárad	130. osztály	130. osztály
2024	Nagyvárad	131. osztály	131. osztály
2025	Nagyvárad	132. osztály	132. osztály
2026	Nagyvárad	133. osztály	133. osztály
2027	Nagyvárad	134. osztály	134. osztály
2028	Nagyvárad	135. osztály	135. osztály
2029	Nagyvárad	136. osztály	136. osztály
2030	Nagyvárad	137. osztály	137. osztály
2031	Nagyvárad	138. osztály	138. osztály
2032	Nagyvárad	139. osztály	139. osztály
2033	Nagyvárad	140. osztály	140. osztály
2034	Nagyvárad	141. osztály	141. osztály
2035	Nagyvárad	142. osztály	142. osztály
2036	Nagyvárad	143. osztály	143. osztály
2037	Nagyvárad	144. osztály	144. osztály
2038	Nagyvárad	145. osztály	145. osztály
2039	Nagyvárad	146. osztály	146. osztály
2040	Nagyvárad	147. osztály	147. osztály
2041	Nagyvárad	148. osztály	148. osztály
2042	Nagyvárad	149. osztály	149. osztály
2043	Nagyvárad	150. osztály	150. osztály
2044	Nagyvárad	151. osztály	151. osztály
2045	Nagyvárad	152. osztály	152. osztály
2046	Nagyvárad	153. osztály	153. osztály
2047	Nagyvárad	154. osztály	154. osztály
2048	Nagyvárad	155. osztály	155. osztály
2049	Nagyvárad	156. osztály	156. osztály
2050	Nagyvárad	157. osztály	157. osztály
2051	Nagyvárad	158. osztály	158. osztály
2052	Nagyvárad	159. osztály	159. osztály
2053	Nagyvárad	160. osztály	160. osztály
2054	Nagyvárad	161. osztály	161. osztály
2055	Nagyvárad	162. osztály	162. osztály
2056	Nagyvárad	163. osztály	163. osztály
2057	Nagyvárad	164. osztály	164. osztály
2058	Nagyvárad	165. osztály	165. osztály
2059	Nagyvárad	166. osztály	166. osztály
2060	Nagyvárad	167. osztály	167. osztály
2061	Nagyvárad	168. osztály	168. osztály
2062	Nagyvárad	169. osztály	169. osztály
2063	Nagyvárad	170. osztály	170. osztály
2064	Nagyvárad	171. osztály	171. osztály
2065	Nagyvárad	172. osztály	172. osztály
2066	Nagyvárad	173. osztály	173. osztály
2067	Nagyvárad	174. osztály	174. osztály
2068	Nagyvárad	175. osztály	175. osztály
2069	Nagyvárad	176. osztály	176. osztály
2070	Nagyvárad	177. osztály	177. osztály
2071	Nagyvárad	178. osztály	178. osztály
2072	Nagyvárad	179. osztály	179. osztály
2073	Nagyvárad	180. osztály	180. osztály
2074	Nagyvárad	181. osztály	181. osztály
2075	Nagyvárad	182. osztály	182. osztály
2076	Nagyvárad	183. osztály	183. osztály
2077	Nagyvárad	184. osztály	184. osztály
2078	Nagyvárad	185. osztály	185. osztály
2079	Nagyvárad	186. osztály	186. osztály
2080	Nagyvárad	187. osztály	187. osztály
2081	Nagyvárad	188. osztály	188. osztály
2082	Nagyvárad	189. osztály	189. osztály
2083	Nagyvárad	190. osztály	190. osztály
2084	Nagyvárad	191. osztály	191. osztály
2085	Nagyvárad	192. osztály	192. osztály
2086	Nagyvárad	193. osztály	193. osztály
2087	Nagyvárad	194. osztály	194. osztály
2088	Nagyvárad	195. osztály	195. osztály
2089	Nagyvárad	196. osztály	196. osztály
2090	Nagyvárad	197. osztály	197. osztály
2091	Nagyvárad	198. osztály	198. osztály
2092	Nagyvárad	199. osztály	199. osztály
2093	Nagyvárad	200. osztály	200. osztály
2094	Nagyvárad	201. osztály	201. osztály
2095	Nagyvárad	202. osztály	202. osztály
2096	Nagyvárad	203. osztály	203. osztály
2097	Nagyvárad	204. osztály	204. osztály
2098	Nagyvárad	205. osztály	205. osztály
2099	Nagyvárad	206. osztály	206. osztály
2100	Nagyvárad	207. osztály	207. osztály
2101	Nagyvárad	208. osztály	208. osztály
2102	Nagyvárad	209. osztály	209. osztály
2103	Nagyvárad	210. osztály	210. osztály
2104	Nagyvárad	211. osztály	211. osztály
2105	Nagyvárad	212. osztály	212. osztály
2106	Nagyvárad	213. osztály	213. osztály
2107	Nagyvárad	214. osztály	214. osztály
2108	Nagyvárad	215. osztály	215. osztály
2109	Nagyvárad	216. osztály	216. osztály
2110	Nagyvárad	217. osztály	217. osztály
2111	Nagyvárad	218. osztály	218. osztály
2112	Nagyvárad	219. osztály	219. osztály
2113	Nagyvárad	220. osztály	220. osztály
2114	Nagyvárad	221. osztály	221. osztály
2115	Nagyvá		

Ugyanebben az évben magasabb fizetési kategóriába, a IX. fizetési osztályba sorolták.¹⁹

1914 novemberében mint népfelkelő mérnökhadnagy vonult be a hadseregbe. A háborús részvételt annak ellenére vállalta, hogy nem kötelezték rá, hiszen 40 éves elmúlt már a háború kitörésekor, ezért felmentést kapott a szolgálat alól. Ő mégis – a hazaszeretettől hajtva – önként vonult be és a fronton végigharcolta mind a négy évet, habár romantikus lényével kevésbé volt összeegyeztethető az erőszak. 1915-ben az ellenség előtt, a harctéren tanúsított vitéz magatartásáért és eredményességéért elismerésben részesült. 1916-ban IV. Károlytól megkapta a hadidíszítményes 3. osztályú katonai érdemkeresztet és népfelkelő főhadnaggyá léptették elő a 4. számú népfelkelő parancsnokságnál. 1917-ben a 3. honvéd huszárezredhez került, és októberben az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismerésül – a kardok egyidejű adományozása mellett – a legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült. 1918 szeptemberében szerelt le, a katonai szolgálatból egészségesen bocsátották el az orvosi papírok szerint, azonban a háború megviselte, amit a fennmaradt fényképek és a kortársak elbeszélései tanúsítottak.²⁰

Nagyváradon évei alatt mérnöki munkája mellett elkezdett érdeklődni az irodalom iránt, és miután 1906-ban megismerkedett Ady Endrével, akivel végig jó barátságot ápolt, Kollányi megírta a *Holnap* című antológia második kötetének előszavát.²¹

Irodalmi műveit a háború borzalmai ihlették, a háborúval kapcsolatos kétségeiről ta-

■ *A Holnap új versei. Második könyv (címlap, Országos Széchényi Könyvtár). A kötetet Kollányi Boldizsár szerkesztette, „aki mérnökemberként került Váradra, s aki hosszú, sokat markoló és keveset fogó, terjengős bevezetőt írt a második antológia elé, amibe könnyűszerrel belekötött a kritika” (Wikipédia, A Holnap)*

núskodik a *Vérfoltok: Énekszó a fürgetegben 1914–1916* című kötetében 1916-ban megjelent *Fázások* című verse, amely a háború során népszerűvé vált:²²

Uram, én nem tudom még, hogy csinálom:
De megcsinálom!

Útszéleken iramodó bogáron
megkönyörült a lábom.

Szent volt előttem minden élőlényed,
De legszentebb az ember,
Az első gyilkos suhintástól félek:
A karom ölni nem mer.

¹⁹ *Magyarország tisztí cím- és nevtára*. Bp., 1906:195., Uo. 1907:196., Uo. 1908:198., Uo. 1909:207., Uo. 1910:215., Uo. 1911:216., Uo. 1912:220., Uo. 1913:228., Uo. 1914:233., Uo. 1915:235., Uo. 1916:252., Uo. 1917:256., Uo. 1918:197.; Kinevezések. *PK*, 22. (1895) 24:475.; Személyi hírek. *KK*, 4. (1895) 9:11.; A hivatalos lapból. *BH*, 15. (1895) 242:10.; Vegyesek. *KK*, 7. (1898) 7:167.; Személyi hírek. *PK*, 25. (1898) 18:801.; Személyei hírek. *PK*, 27. (1900) 12:469.; *KK*, 9. (1900) 5:98.; Személyi hírek. *PK*, 29. (1902) 30:678.; Személyi hírek. *PK*, 32. (1905) 1:42.; *KK*, 14. (1905) 1:25.; Vegyesek. *KK*, 18. (1909) 2:68.; Áthelyezések. *PK*, 36. (1909) 9:300.; Áthelyezések. *PK*, 38. (1911) 6:233.; Személyi hírek. *KK*, 24. (1915) 9–10:181.; MNL OL, S 79 Kataszteri gyűjtemény, Iratok (= S 79), No. 207/9.; *MÉL*; MNL OL, S 92. No. 25/4. 362–369.

²⁰ Hadbavonult felmérési tisztviselők. *KK*, 24. (1915) 7–8:146.; Személyes ügyek. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, 43. (1916) 157:3064., 102:2108.; Kitüntetések a honvédségnél. *Pesti Napló* (= *PN*), 67. (1916) 349:7.; Személyes ügyek. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, 44. (1917) 145:2732.; Személyi hírek. *KK*, 26. (1917) 11–12:215.; BAKÓ, 1986. 293. BAKÓ ENDRE: A Holnap mellékszereplői egy évszázad távlatából. *Tempevölgy*, 2010. június. 31–36.

²¹ Kollányi 1906-ban már a Szent László Szabadkőműves Páholy mestere, ő ismertette meg Ady Endrét a marxizmussal. BAKÓ ENDRE: *A „Holnaposok” a világháború viharában*. Várad, 2014. 10. szám (<http://www.varad.ro/node/1309/page/0/3>, letöltés ideje: 2015. július 16.). KUPÁN ÁRPÁD: *Szabadkőművesek Nagyváradon. Történelmi jegyzetek*. Nagyvárad, 2004.

²² KOLLÁNYI BOLDIZSÁR: Fázások. *PH*, 38. (1916) 103:11.; Hirdetések. *HK*, 24. (1916) 13:228.

A kedvedet, tudod, vakon szolgálom,
Az az én álmom,
Uram, én nem tudom majd, hogy csinálom:
De megcsinálom!

Vallásos meggyőződésről árulkodnak gondolatai, pedig évekkorábban ateizmussal vádolták meg. A kötetben több, háborús tapasztalatok által ihletett, vallásos témájú mű is szerepel. Versiben olyan magyarázatot adott a harcokban való részvételének igazolására, amelyből az tűnik ki, hogy ez egy honvédő háború, mert az ellenség támadta meg az országot. Ezt figyelhetjük meg a *Beszéd a csata napján* című versében is: „Tudjátok mi történt: a házukra törtek.”²³

A háborút követően Kollányi elképzelése az volt, hogy Budapestre költözik, ezért kérte barátját, Jászi Oskárt, hogy segítsen neki álláshoz jutni a Pénzügy- vagy a Földművelésügyi Minisztériumban. Bakó Endre szerint, amikor Szende Pál pénzügyminiszter felajánlotta a mérnöknek, hogy az országos kataszteri felmérés szervezetében Nagyváradról a 22. számú felmérési felügyelőséghez helyezze, amelynek központja Budapest volt, Kollányi nem fogadta el az ajánlatot, mert az nem minden pontjában találkozott az ő elgondolásaival. Ezzel az állítással ellentétben áthelyezését és főmérnöki kinevezését a *Régi szolgálati és minősítési táblázat* feljegyezte 1919-hez. A táblázat Kollányi Boldizsárra vonatkozó utolsó, 1920. március 20-án kelt bejegyzése szerint a főmérnök érdemleges munkát nem végzett a budapesti állomáshelyen, valamint háromhónapnyi szabadsága lejártá után a továbbiakban engedély nélkül távol maradt munkájától, ezáltal teljesítménye nem volt minősíthető.²⁴

Mivel felesége Berettyóújfaluban volt tanítónő, egy ideje már a községben volt a család otthona. Kollányi Boldizsár 1921. március 29-én ott is halt meg agytályogban, és a falu Jerikó nevű temetőjében helyezték örök nyugalomra március 31-én.²⁵

A kortársak véleménye alapján Kollányi Boldizsár „korán elhunyt, szárnyalóan szabad lelkű esztétikus, romantikus renaissance ember” volt, aki mint „délceg remek férfi vonult be [a háborúba] és egy lesóványodott, szenvedő tekintetű, megöszült ember szerelt le.” Juhász Gyula szerint pedig „Kollányi Ady legjobb barátai közé tartozott. Mérnök volt és nem közönséges ember. A magyar szociológia egyik úttörője, radikális politikus, természetfilozófus és nagy nőbarát... Ady jobban szerette és többre tartotta, mint legtöbb költőtársát.” Irodalmi tevékenységének megítélése ellentmondásos, mert például a *Pesti Hírlap* egyik szerkesztője úgy vélte, hogy „az ismeretlen nevű poéta, aki lantosainak táborában eddig nem mutatkozott, ezzel a kötettel [Vérholtok] egyszerre és hirtelen kimagaslik, azok közül, akik énekszóval emlékeznek meg a fürgetegről, hogy érzelmeiknek, szenvedéseiknek, hangulataiknak és elméldéseiknek költői formában adjanak kifejezést. [...] Aki ebből a kötetből hozzánk szól, minden ízében poéta ember s méltó arra, hogy nagyobb figyelemben részesüljön.” Ugyanakkor a *Vasárnapi Újság* kritikával illette költőiségét: „irodalmilag fegyelmezett agyú ember, láthatólag tudja mi módon kellene a háború témáit megfogni, de csak elméletileg tudja, nem bír velük költő módjára elbánni. [...] benyomásai, élményei, reflexiói képei nem tudnak megelevenedni, organikussá válni.”²⁶

²³ BAKÓ, 1986. 289.

²⁴ A *MÉL* szerint a Tanácsköztársaságot versben üdvözölte, ezért nyugdíjazták.

²⁵ BAKÓ, 1986. 294.; MNL OL, S 92, No. 25/4. 365.; Napi hírek. Halálozás. PN, 72. (1921) 72:7. *Budapesti Hírlap*, 41. (1921) 75:4. (április 9.): „Kollányi eredeti gondolkodó volt. Bölcsészeti és esztétikai önálló rendszert konstruált s igen nagy kár esett rajtunk, hogy gondolkozásának eredményei nélkül maradt filozófiai irodalmunk. Az ellenforradalmi mozgalmakban is tevékeny és termékenyítő részt vett s mint hallottuk, kész és szakértők által is méltányolt katonai tervet készített az integritás kivívására. Mindenesetre egy érdekes és értékes magyar tehetség szállt vele sírba, mielőtt tartalmát eladhatta volna nemzete kultúrájának csúreibe.”

²⁶ VUJICSICS D. SZTOJÁN: Ady és a szerbhorvát írók. *Világirodalmi Figyelő*, 4. (1958) 2:130.; BAKÓ, 1986. 289., 292–293.; Irodalom. PH, 38. (1916) 103:255.; Irodalom és művészet. *Vasárnapi Újság*, 64. (1917) 7:116–117.